

Mathilde stătea la fereastră și privea grădina. Grădina ei îmbelșugată și în neorânduială, aproape vulgară. Răzbunarea ei pentru austeritatea la care o constrângea, pe toate planurile, soțul ei. De-abia se crăpase de ziuă și soarele, încă timid, răzbea prin frunzișuri. Un jacaranda, ale cărui flori violet încă nu se deschiseseră. Bătrâna salcie și cei doi avocado care se încovoiau sub povara fructelor pe care nu le mânca nimeni și care putrezeau în iarbă. Niciodată grădina nu era mai frumoasă ca în această perioadă a anului. Ne aflam la începutul lui aprilie 1968, și Mathilde s-a gândit că Amin nu alesese întâmplător acest moment. Trandafirii, pe care îi comandase la Marrakech, îmbobociseră cu câteva zile înainte și în grădină plutea un parfum proaspăt și suav. La poalele arborilor se lățeau pâlcuri de tuberoze, de dalii, tufe mari de levănțică și de rozmarin. Mathilde spunea că aici crește orice. Pentru aceste flori, era un pământ binecuvântat.

Îi ajungea de pe-acum la ureche cântul sturzilor și a zărit, țopăind prin iarbă, două mierle care bocăneau cu ciocurile lor portocalii în țărână. Una dintre ele avea niște pene albe pe cap, iar Mathilde s-a întrebat dacă celelalte mierle își băteau joc de ea ori dacă, dimpotrivă, acest semn o transforma într-o pasăre rară pe care suratele ei o respectau. „Oare cine știe, s-a gândit Mathilde, cum trăiesc mierlele...”

A auzit zgomot de motor și vocea lucrătorilor. Pe poteca ce ducea spre grădină s-a ivit un monstru uriaș și galben. Mai întâi a văzut brațul metalic și, la capătul acestui braț, enorma cupă mecanică. Mașinăria era atât de mare încât se strecura cu greu printre aleile de măslini, iar lucrătorii îi urlau indicații șoferului al cărui excavator smulgea crăci în timpul mersului. În cele din urmă, mașina s-a oprit locului și s-a făcut din nou liniște.

Grădina asta fusese bârlogul ei, refugiul, mândria ei. Aici se jucase cu copiii ei. Își făcuseră siesta sub salcie și luaseră masa la iarbă verde sub ficusul brazilian. Îi învățase să dibuiască jivinele care se piteau prin copaci și tufișuri. Cucuveaua și liliiecii, cameleonii pe care îi ascundeau în cutii de carton și-i lăseau adesea să moară pe sub paturile lor. După ce copiii au crescut, după ce s-au sâstisit de jocurile și de duișia ei, venise aici să uite de singurătate. Sădisese, tăiasse, semănase, plantase din nou. Învățase să recunoască, pentru fiecare ceas al zilei, cântul păsărilor. Cum de putea, acum, să năzuiască la debandadă și la distrugere? Să doască nimicirea a tot ceea ce iubise?

Lucrătorii au pătruns în grădină și au înfipt țărui astfel încât să formeze un dreptunghi de douăzeci de metri pe cinci. Se mișcau cu băgare de seamă, astfel încât să nu strivească florile sub cizmele de cauciuc, iar această grijă, mișcătoare, dar zadarnică, a emoționat-o pe Mathilde. I-au făcut semn șoferului de pe excavator, care și-a aruncat țigara pe fereastră și a pornit motorul. Mathilde a tresărit și a închis ochii. Când i-a deschis din nou, uriașa cupă metalică se înfîșea în pământul negru, eliberând un iz de mușchi și de humus. Smulgea totul în cale și, pe măsură ce se scurgeau ceasurile, s-a adunat un colnic înalt de pământ

și de grohotiș peste care zăcea arbuști fără viață și flori decapitate.

Mâna asta de fier era a lui Amin. La asta s-a gândit Mathilde în acea dimineață, pe care și-a petrecut-o neclintită în spatele ferestrei de la salon. S-a mirat că soțul ei nu dorise să asiste la spectacol și să vadă prăbușindu-se, la rând, plantele și arborii. Susținuse că groapa nu putea fi decât acolo. Că va trebui săpat la poalele casei, pe partea cea mai însorită a terenului. Da, acolo unde se afla tufa de liliac. Acolo unde pe vremuri crescuse portocalâmâiul.

Mai întâi spusese nu. Nu, pentru că nu le era la îndemână. Pentru că apa era un bun rar și prețios, de care nu te puteai folosi pentru plăcerea ta. Spusese nu zbierând, pentru că nu suporta să afișeze acest spectacol deșănțat în fața unor țărani amărăți. Ce-or să creadă despre felul cum își educa fiul, despre relația cu soția lui, atunci când o vor vedea, pe jumătate goală, înotând într-o piscină? Nu va părea deloc mai breaz decât foștii coloniști sau decât burghezii aceia cu năravuri decadente de care era doldora tot ținutul și care își afișau, fără jenă, succesul fără seamăn. Dar Mathilde nu a capitulat. I-a alungat refuzurile. Ani la rând, a tot stăruit. În fiecare vară, când sufla vântul *chergui* și căldura, zdrobitoare, o scotea din minți, lansa ideea acestei piscine care îl indigna pe soțul ei. Își închipuia că nu e în stare să înțeleagă, pentru că nu știa să înoate și îi era frică de apă. S-a arătat plină de tandrețe, i-a șoptit vorbe duioase, l-a rugat. Nu era o rușine să-și arate succesul. Nu făceau nimic rău, aveau din plin dreptul să se bucure de viață, după ce-și sacrificaseră cei mai frumoși ani pe altarul războiului și apoi pe cel al exploatării acestei ferme. Își dorea piscina, o voia ca pe o compensație pentru sacrificiile ei, pentru singurătatea ei, pentru tinerețea ei pierdută. Acum trecuseră de patruzeci de ani și nu mai aveau nimic de dovedit nimănui. Toți fermierii din împrejurimi, mă rog, cei care

duceau o viață modernă, aveau piscină. Prefera oare Amin s-o vadă afișându-se la bazinul municipal?

I-a cântat în strună. I-a lăudat succesele în cercetarea asupra soiurilor de măslini și în exporturile de citrice. A crezut că o să-l înduplece stând acolo, în fața lui, cu obrajii trandafirii și fierbinți, cu părul lipit de tâmplele asudate, cu pulpele pline de varice. I-a amintit că tot ceea ce câștigaseră se datora muncii și îndârjirii lor. El a corectat-o: „Eu sunt cel care-a muncit. Eu hotărăsc cum folosim banii“.

După ce a spus asta, Mathilde nu a plâns și nu s-a infuriat. A surâs lăuntric, gândindu-se la tot ce făcea pentru el, pentru fermă, pentru muncitorii pe care-i doftoricea. La timpul petrecut cu creșterea copiilor, cu ducerea lor la cursurile de dans și de muzică, cu supravegherea temelor pentru școală. De câțiva ani, Amin îi încredințase contabilitatea fermei. Completa facturile, plătea salariile și pe furnizori. Și da, uneori i se întâmpla să falsifice evidențele contabile. Schimba un rând, născocea un muncitor în plus sau o comandă care nu fusese niciodată făcută. Iar într-un sertar a cărui cheie o avea doar ea, ascundea teancurile de bancnote pe care le prindea cu un elastic de culoare bej. Făcea asta de atâta amar de vreme, încât nu se mai rușina și nici măcar nu se mai temea că va fi dată în vileag. Suma creștea, iar ea socotea că e un bir binemeritat, o taxă pe care o percepea ca să-i compenseze umilințele. Și ca să se răzbune.

Mathilde îmbătrânise, fără doar și poate, din vina lui, arăta mai în vârstă decât anii pe care-i avea. Pielea feței, constant expusă la soare și bătută de vânt, părea mai groasă. Fruntea și colțurile gurii se umpluseră de riduri. Până și verdele ochilor își pierduse din strălucire, ca o rochie prea

îndelung purtată. Se îngărășase. Ca să-și întărate soțul, a înșfăcat într-o zi furtunul de care se slujeau în grădină și s-a stropit din cap până-n picioare. Hainele i s-au lipit de corp, lăsând la vedere sfârcurile întărite și părul pubian. În ziua aceea, argații s-au rugat la Cel de Sus trecându-și limba printre dinții înnegriți pentru ca Amin să nu-și piardă mințile. De ce ar face așa ceva un om în toată firea? E-adevărat, copiii mai erau stropiți câteodată, atunci când stăteau să leșine, atunci când soarele năprasnic îi făcea să delireze. Li se spunea să-și astupe nările și gura, fiindcă apa din puț putea să-i îmbolnăvească și să-i omoare. Mathilde era asemenea copiilor și, ca și ei, nu se sătura nicicând să fie rugată. Evoca fericirea de altădată, vacanțele la mare din căsuța lui Dragan din Mehdi. De altfel, Dragan nu-și construise o piscină în casa din oraș? „De ce să aibă Corinne, a zis ea, ceva ce eu nu am?” S-a încredințat că acesta a fost argumentul care l-a făcut pe Amin să se predea. A spus-o cu cruzimea și fermitatea unui șantajist. Credea că soțul ei avusese o relație de câteva luni cu Corinne, în 1967. Era convinsă, deși nu dobândise vreodată alte indicii în afara unui miros de pe cămășile lui, o urmă de ruj — indiciile acelea vulgare și dezgustătoare care cad în sarcina femeilor de serviciu. Nu, n-avea dovezi, iar el nu mărturisise vreodată, dar se vedea limpede că între acele două ființe arde un foc de scurtă durată, dar care trebuie îndurat. Mathilde încercase o dată, cu stângăcie, să i se confeseze lui Dragan. Dar doctorul, pe care timpul îl făcuse și mai îngăduitor și mai înțelept, s-a prefăcut că nu pricepe. A refuzat să-i ia partea, să se dedea la astfel de meschinării și să ducă, alături de înfocata Mathilde, ceea ce el considera că e un război fără noimă. Mathilde n-a știut niciodată cât timp își

petrecuse Amin în brațele acelei femei. Nu știa dacă fusese vorba de dragoste, dacă își spusese vorbe tandre sau dacă, dimpotrivă — iar asta ar fi fost cel mai rău —, trăiseră o pasiune tăcută și carnală. Odată cu vârsta, Amine se făcuse și mai arătos. Tâmpilele i se înspicaseră cu alb și-și lăsase o mustăcioară sură, care-i dădea un aer de Omar Sharif. Asemenea vedetelor de cinema, purta ochelari de soare, de care nu se despărțea niciodată. Însă nu doar chipul bronzat, maxilarele pătrate, dinții albi pe care-i dezvelea în rarele dăți când zâmbea, nu doar astea îl făceau să fie frumos. Vârsta îl ajutase să-și cultive virilitatea. Gesturile îi deveniseră mai libere, vocea îi căpătase profunzime. Acum, rigiditatea lui trecea drept cumpătare, aerul lui grav îl făcea să semene cu una dintre acele fiare trântite în nisip, aparent impasibile, dar care, dintr-un salt, se năpustesc asupra prăzii. Nu era pe deplin conștient de seducția pe care o exercita, o descoperea treptat, pe măsură ce se etala, parcă străină de el. Iar explicația succesului său la femei rezida fără îndoială tocmai în acest mod de a se arăta aproape surprins de sine. Amine dobândise siguranță de sine și se înavuțise. Nu-și mai petrecea nopțile cu ochii deschiși, pironiți în tavan și socotindu-și datoriile. Nu-și mai visa viitorul faliment, eșecul copiilor, nici umilințele cărora le vor cădea victime. Amin dormea. Fusese părăsit de coșmaruri și devenise o personalitate respectată în oraș. De-acum erau poftiți la recepții, lumea voia să-i cunoască, să-i frecventeze. În 1965 li s-a propus să intre în Rotary Club, iar Mathilde a știut că nu de dragul ei, ci al lui Amin, și că nevestele avuseseră un cuvânt de spus. Soțul ei, deși taciturn, se bucura de toată atenția celor din jur. Femeile îl invitau la dans, își lipeau obrazul de al lui, îi trăgeau mâna pe coapsele lor și, chiar

dacă el nu știa ce să spună, chiar dacă nu știa să danseze, i se întâmpla să-și închipuie că această viață era posibilă, că era o viață la fel de spumoasă ca șampania al cărei miros îl simțea în respirația lor. În timpul recepțiilor, Mathilde se socotea nesuferită. Găsea că vorbește prea mult, că bea prea mult, după care zile în șir își regreta comportamentul. Credea că lumea o judecă, că o socotește neroadă și inutilă, vrednică de dispreț pentru că închide ochii la infidelitățile soțului.

Iar dacă membrii Rotary au insistat, dacă s-au arătat atât de binevoitori, atât de amabili cu Amin, au făcut-o și pentru că era marocan și clubul voia să demonstreze că, integrându-i pe arabi printre membrii săi, vremea colonizării, a vieților paralele se încheiase. Desigur, mulți plecaseră din țară în cursul toamnei anului 1956, când mulțimea furioasă năvălise pe străzi dând frâu liber pornirilor sângeroase. Fabrica de cărămizi fusese incendiată, oamenii fuseseră uciși în plină stradă, iar străinii înțeleseră că nu mai sunt la ei acasă. Unii își strânseseră calabalâcul, lăsând în urmă apartamente ale căror mobile s-au acoperit de praf înainte să fie cumpărate de vreo familie marocană. Unii proprietari au renunțat la pământuri și la anii de muncă la care se înhămaseră. Amin se întreba dacă cei care fugiseră erau cei mai fricoși sau cei mai lucizi. Acest val de plecări nu a fost însă decât o paranteză. O reechilibrare, înainte ca viața să intre pe făgașul ei firesc. La zece ani după independență, Mathilde trebuia să admită că orașul Meknès nu se schimbase prea mult. Nimeni nu știa noile nume ale străzilor, numele arabe, și oamenii își dădeau în continuare întâlnire pe avenue Paul-Doumer sau pe rue de Rennes, în fața farmaciei dlui André. Notarul rămăsese

acolo, dar și frizerul împreună cu nevastă-sa, proprietarii prăvăliei de confecții de pe bulevard, dentistul, doctorii. Toți voiau să se bucure, poate cu mai multă discreție, mai multă moderație, de bucuriile acestui oraș înflorit și cochet. Nu, nu fusese o revoluție, ci doar o schimbare în atmosferă, un soi de prudență, o iluzie de împăciuire și de egalitate. În timpul cinelor de la Rotary, la mesele unde stăteau otova burghezii marocani și membrii comunității europene, părea că procesul de colonizare nu fusese nimic altceva decât o neînțelegere, o greșală pe care francezii o regretau acum și pe care marocanii se prefăceau că au uitat-o. Unii încercau să precizeze că nu fuseseră niciodată rasiști și că toată această poveste îi stânjenise la culme. Jurau că acum se simt ușurați, că lucrurile se limpeziseră și că, la rândul lor, respirau mai bine de când orașul îndepărtase elementele vătămătoare. Străinii erau atenți la ce spun. Nu plecaseră doar ca să nu grăbească năruirea unei țări care avea nevoie de ei. Bineînțeles, într-o bună zi vor lăsa locul altora, se vor duce de-acolo, iar farmacistul, dentistul, medicul sau notarul vor fi marocani. Până atunci, însă, rămâneau și se făceau folositori. Și, până la urmă, nici nu erau atât de diferiți de marocanii aceia cu care stăteau la masă. Bărbații aceia eleganți și onești, coloneii aceia sau înalți funcționari ale căror soții arborau rochii occidentale și purtau părul tuns scurt. Nu, nu erau atât de diferiți de acci burghezi care, fără vinovăție, fără gânduri ascunse, îi lăsau pe niște copii desculți să le care cumpărăturile în fața pieței centrale. Care refuzau să cedeze în fața milogelii cerșetorilor, „fiindcă sunt ca niște câini pe care-i hrănești pe sub masă. Se obișnuiesc și își pierd și bruma de interes pe care o aveau pentru strădanie și muncă“. Francezii n-ar fi îndrăznit niciodată să se plângă și

să spună că această înclinație populară spre cerșit e penibilă. N-ar fi îndrăznit niciodată, așa cum o făceau marocanii, să incrimineze necinstea slujnicilor, lenea grădinarilor, înapoierea oamenilor de rând. Și râdeau, cam zgomotos, când prietenii lor din Meknès se arătau descurajați în fața ideii de a construi cândva o țară modernă, cu o populație de analfabeți. De fapt, marocanii ăștia erau ca ei. Vorbeau aceeași limbă, vedeau lumea la fel și era greu de crezut că au putut, cândva, să nu facă parte din aceeași tabără și să se considere dușmani. La început, Amin s-a arătat prudent. „Și-au întors haina pe dos, îi spunea Mathildei. Înainte, eram arăbetele, harapul, iar acum am dreptul la chestii de-astea: domnule Belhaj, vrei, poftim de ia.“ Mathilde a înțeles că are dreptate într-o seară, la o cină dansantă la *hacienda*. Monica, soția frizerului, băuse prea mult și, în toiul unei conversații, a scăpat cuvântul „arăboi“. Și-a dus mâinile la gură de parcă ar fi vrut să vâre la loc cuvântul acela de ocară și a slobozit un „oh“ prelung, cu ochii holbați și obrajii stacojii. Nimeni în afară de Mathilde n-o auzise, dar Monique n-a încetat cu scuzele. Repeta: „Zău, nu asta am vrut să spun. Nu știu ce m-a apucat“.

Mathilde n-a știut niciodată cu siguranță ce anume îl convinsese pe Amin. Dar în aprilie 1968, i-a comunicat că va fi construită piscina. După excavare, au trebuit să fie turnați pereții de beton și instalat un sistem de țevi și de filtre, iar Amin a supravegheat autoritar lucrările. A dispus plasarea unui rând de cărămizi ocru, iar Mathilde a fost nevoită să admită că dau o anumită eleganță ansamblului. Au asistat amândoi la umplerea bazinului. Mathilde s-a așezat pe cărămizile fierbinți, așteptând cu nerăbdare de copil ca apa să-i ajungă la glezne.

Da, Amin a cedat. În fond, el era șeful, patronul, cel care dădea de mâncare muncitorilor de la fermă, iar ei n-aveau de ce să crâcnească. Când au căpătat independența, cele mai bune pământuri încă se aflau în mâinile francezilor și majoritatea țăranilor marocani trăiau în mizerie. De când cu protectoratul, care favorizase realizarea unor uriașe progrese sanitare, creșterea demografică a țării era galopantă. În zece ani de independență, parcelele de pământ ale țăranilor se fărâmițaseră, ajungând atât de mici încât nu le mai ofereau posibilități de trai. În 1962, Amin răscumpăraseră o parte din domeniul familiei Mariani și pământurile văduvei Mercier, care se stabilise în oraș, într-un apartament mizerabil de lângă piața Poeymirau. Recuperaseră mașinile, șeptelul, stocurile și, pentru un preț derizoriu, închiriaseră